

Beskrivelse af en mongolsk Medaille,
præget af *Abu Said Behadur Khan* af Ilkhanernes Dynasti i
Persien [1316—1336 e. Ch.].

Ved

Prof. A. F. Mehren.

(Med en fotograferet Tavle.)

Iblandt de ved Orientalist-Congressen i St. Petersborg i Sept. 1876 udstillede Gjenstande fandtes et smukt Staniolaftryk af en meget stor Medaille, hvis Original skulde tilhøre en under den russiske Administration i det Indre af Asien staaende Embedsmand. Da dette Aftryk forekom mig i høi Grad interessant, og jeg ved nærmere Undersøgelse har set mig istand til at bestemme det, tillader jeg mig efter forskellige Opfordringer fra Udlandets Numismatikere at forelægge denne Beskrivelse for Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskab, idet, saavidt mig bekjendt, intet europæisk Cabinet besidder denne baade ved sin Størrelse og sit smukke Præg udmærkede Mynt i Original.

I Slutningen af 12te og Begyndelsen af 13de Aarhundrede rystes Asiens ved Islam grundlagte Civilisation af et vildt Naturfolk, hvis forskellige Stammer betvinges af Djingiskhan og samles under Fællesnavnet «Mongoler» d. e. «de mørke eller uforfærdede Krigere». Den største Del af Asien, saavel den østlige med China som den sydlige og vestlige, omfattende

Transoxanien, Chorasán, Irak, Gazna og en Del af Indien, anerkjendte Djingiskhans Dynasti, der gjennem Kaukasus endog var trængt ind i det sydlige Rusland. Ved hans Død 1227 e. Ch. deltes det store Rige, hvis Grændser strakte sig fra Tebriz til Peking, mellem de af hans 4 Sønner fortsatte Dynastier (Ulus), af hvilke hans Sønesøn *Hulagu* efter Chalifatets Ødelæggelse grundlægger det omtrent i 100 Aar bestaaende Dynasti, det saakaldte Ilkhaners i Persien¹⁾, fra Midten af det 13de til henimod Midten af det 14de Aarhundrede. Det tæller i denne Periode 17 Fyrster, af hvilke dog kun de 9 første i et Tidsrum af henved 80 Aar bevarede Riget i dets Helhed. *Abu Said* [1316—36 e. Ch.] er den 9de af disse og, som der af den persiske Historieskriver Wassaf med en vis Forkjærlighed for Syvtallet udhæves, den 7de umiddelbare Descendent af Djingiskhan efter denne Orden i Fyrsterækken: *Abu Said*, Søn af *Khodâbendeh*, Søn af *Arghun*, Søn af *Abâka*, Søn af *Hulagu*, Søn af *Tuli*, Søn af Djingiskhan; efter hans Død 1336 opløstes Riget snart paa samme Maade som senere det i Kipshak af den gyldne Horde grundlagte Dynasti i mindre Khanater.

Ved denne barbariske Invasion syntes for et Øieblik den hele Verdensorden at skulle forstyrres, saaledes som den berømte persiske Digter *Saadi*, hvis Liv falder i denne Periode, beskriver med disse Ord i Fortalen til sin Gulistan: «Veed Du «vel, hvorfor jeg saalænge flakkede om i fremmede Lande? Jeg «maatte forlade mit Fædreland for Tyrkernes (o: Mongolernes) «Erobring, og fordi jeg saa hele Verden i Uorden som en Negers «Haar. I det Ydre lignede de Adams Slægt, men med deres «Blodtørst og skarpe Kløer kunde de snarere kaldes Ulve. Da «jeg senere vendte hjem, fandt jeg mit Fødeland roligt; Tigrene «havde aflagt deres Natur; i det Indre vare de blevne til god- «hjertede Mennesker, kun i det Ydre Krigere som glubende

¹⁾ Navnet «Ilkhan» betyder efter Wassaf paa Mongolsk: «den store Khan» — se Quatremère, hist. des Mongols par Rashid ed-Din p. 14—15 not.

«Løver»¹⁾. Islam kom i Virkelighed hurtig igjen til Kræfter; den hensygnende og affældige Stamme, der hendøde med Chalfatet, fik ved den mongolske Indpodning ny Livskraft; det raa Naturfolk, oprindeligt hedensk, var i sine Erobringer kommet i Berøring med en høiere Civilisation, og dets Herskere svævede i nogen Tid ubestemte i Valget mellem Christendom og Islam, indtil *Ghazan*, Søn af *Arghun* og Broder til *Khodabendeh*, den samme, der er os bekjendt gjennem *Marco Polo's* Reiser, 1295 Ch. antog Islam, som fra den Tid blev Statsreligion for *Ikhanernes* Dynasti²⁾. Allerede *Hulagu*, *Chalfatets* Erobrer, havde udvist en vis Interesse for muhammedansk Videnskab ved at tilstede Grundlæggelsen af det berømte Observatorie i *Maragha*, ved hvilket den berømte Astronom *Näsir-ed Din Tusi* forfattede sine *Ikhaniske Tavler*³⁾; *Hulagus* Efterfølger og Søn *Abåka* [1265—82 Ch.] antoges, rimeligen paa Grund af sit Ægteskab med den byzantinske Keiser *Michael Palæologus's* naturlige Datter og sine ofte gjentagne Underhandlinger med *Pave Nicolaus III*, at have været Christen. De os efterladte Mynter give næsten alle kun den første Del af Islams Troessymbol og udelade Prophetens Navn. Hans Broder og Efterfølger, *Tekudar* eller *Nikudar*, skal i sin Ungdom have modtaget Daaben, men gik senere over til Islam under Navnet *Ahmed Khan* og var Skyld i Forfølgelserne mod de Christne, der endog udvistes af hans Stater; han blev derfor efter 2 Aars Regering afsat af Folket, der viste Tilbøielighed til Christdommen, og efterfulgtes af *Arghun*, Søn af Broderen *Abåka*⁴⁾ [1284—91 Ch.]. Denne stod ligeledes i lange Underhandlinger med *Pave Nicolaus IV* om at lade sig døbe og viste sig ugunstig sindet mod

¹⁾ S. *Gulistan de Sadi* par *Semelet* p. 5 & trad. par *Defréremy* p. 8.

²⁾ *Histoire des Mongols de la Perse* par *Rashid ed-Din* pub. et trad. par *Quatremère* p. LXIX.

³⁾ S. *Hist. des Mongols de la Perse* par *Rashid ed-Din* trad. par *Quatremère* p. VI & 325.

⁴⁾ S. *Ges. Wassaf's*, pers. herausg. von *Hammer-Purgstall*, p. 201, 210, 262.

Islam, som han dog efter de os bevarede Mynter synes at have antaget; en ret mærkelig Mynt med christelig Legende er os imidlertid bevaret i Museet i Milano og beskrives af Castiglioni og Fraehn (mém. de l'A. I. de St. Pétersb. Sér. VI, t. II, p. 504, de Il-Chanorum numis). Efter to ubetydelige Fyrster, *Kai-Khatou*, Arghuns Broder og *Baidu-Khan*, der tilsammen regerede i 3 Aar, komme vi til den nyligen omtalte *Ghazan Khan*, Søn af Arghun [1295—1304 Ch.], der strax ved sin Thronbestigelse hævede Islam til Statsreligion¹⁾; han fulgtes af sin Broder *Oldjaitu Khan* ☉: den Velsignede [1304—16], ogsaa kaldet *Moh. Khodábendeh*, der efter i sin Ungdom at have været Christen, senere Sunnit og Hanefit, endte som ivrig Shiit og lod præge Mynter med de 12 Imamers Navne, hvilket bekræftes ved nedestaaende i det Kongelige Myntcabinet bevarede Dirhem; han grundlagde Hovedstaden Sulthania²⁾. Til dennes Søn *Abu Said* med Tilnavnet *Alâ ed-dunya waddin*, hvilket fra A. 1319³⁾ endnu forøgedes til Erindring om hans Tapperhed i et Slag med Tillæget «Behâdur» [☉: Helten], have vi at henføre den her foreliggende store Medaille; han besteg Thronen omtrent 12 Aar gammel 1316 og kæmpede næsten hele sin Regering med forskellige Oprør, fremkaldte af hans Vezirer og Adelen, der ved hans Død, foraarsaget ved Forgiftelse af hans skinsyge Gemalinde Bagdad-Chatun, udsatte Staten for Revolutioner og endelig i Løbet af en Snes Aar opløste den i Smaadynastier, som igjen samledes til et Hele under Timur. Vi besidde en høist interessant Skildring af denne Fyrstes Liv i det berømte Reiseværk af hans Samtidige Ibn-Bathutha⁴⁾, der traf sammen med Abu Said i Bagdad 1328.

¹⁾ Hist. des Mongols de la Perse par Rashid ed-Din, p. X. I.

²⁾ S. ibd. p. 14—17.

³⁾ S. v. Hammer-Purgstall, Ges. d. Ilkhane. B. II, p. 276—78 og Fraehnii, opuscul. postum pars II ed. B. Dorn, p. 20, hvor denne Titel «Behâdur» først siges at forekomme paa Mynter fra 723 H. = 1313 Ch.

⁴⁾ S. Voyages d'Ibn Bathoutha par Defrèmercy & Sanguinetti t. II p. 114—22.

Den mongolske Invasion havde kun for en kort Tid rystet Islams Kulturforhold; efter den erobrende Races Antagelse af Islam, se vi denne Religion endnu udbrede sin sidste Glands i flere Retninger, navnlig i Historie og forskjellige af de exakte Videnskaber; den persiske Literatur frembragte i denne Periode sine berømte Repræsentanter for den mystiske Theosophi *Saadi*, *Djelâl-ed-Din Rûmi* og *Hâfiz*. Mongolernes Historie er behandlet indtil Begyndelsen af det 14de Aarhundrede af de omtrent samtidige Historikere *Rashid-ed-Din* [† 1318] og *Abdallah b. Fadhlallah*, med Tilnavnet *Wassâf ul-hazret* («Majestæten [o: Ilkhanen Oldjaitu's] Historiograph»¹⁾), af den sidste i en med rhetoriske Vendinger til Modbydelighed udsmykket og forskruet Stil, der svarer til denne korte Glandsperiodes Karakter. Saa vidt Kunst kan siges at gøre sig gjældende ved en eiendommelig Ornamentur i det muhammedanske Myntvæsen, se vi omtrent det samme Forhold gjentage sig i dettes Udvikling. Som vi spore Chalifatets Forfald og Opløsningstilstand ved den flygtigste Sammenligning mellem de ældre og senere Chalifmynter, derpaa se Barbariet fremtræde i en raa Efterligning af byzantinsk og sasanidisk Stil hos *Ortokider* og *Seldjuker*, indtræder pludselig en vis Elegance i Præget af de mongolske Herskeres Mynter; den her omtalte Sultan *Ghazan* lod for at forherlige sit Navn i Udlandet slaae Guldmedailler til en Værdi af 3, ja endog af 100 Mitsqal, for hvilke de hidtil kurserende Guldmynter fra *Saladins* og den sidste Chalif *Mostassims* Tid efterhaanden forsvandt²⁾. Denne store Medaille, der her beskrives efter et Aftryk, synes at have været en lignende og angiver en vis Maalestok for den Tids Civilisation; fra dette Synspunkt har jeg antaget, at den kunde have en større end Curiositets Interesse.

Idet til Sammenligning her fremstilles nogle Mynter af det herværende Cabinet fra de umiddelbart foregaaende Ilkhaner,

¹⁾ S. Hist. des Mongols, éd. de Quatremère p. XII, XXXI & LXVIII og om *Rashid-ed-Din's* Dødsaar ibd. p. XLIII

²⁾ Hammer-Purgstall, Ges. der Ilkhane, B. II p. 160.

maa bemærkes, at Hulagu først ved Broderen Mongu Khaân¹⁾
Død [657 H. = 1259 Ch.] erholdt Ret til at slaae Mynt¹⁾.

I. Dirhem. Mongu-Khaân. (Tiflis 650.)

- 1) A. | — — لا | — — | — — لا اله i Randen for n. ضرب
تفليس til H. خمسين
R. مونككا قا | ان الاعظم | العادل for o. خمسين

- 2) En stor Fals. A. Symb. | — — | محمد — | — — لا
R. منكوا قا ان | خمسين I Randen

II. Dirhem. Abaka. (666 H.)

- 1) A. || — — | لا — لا اله ا | لا اله
Imellem Linie 1 og 2: شعبان سنة ست ستين ستمائة :
R. قا ان | العادل

- 2) Exemplarer af en Fals. (Mosul * 73)

A. Figur med Nymaane. Under Maanen:

ضرب بالموصل ثلاث وسبعين و —

R. قا ان | الاعظم | ابا قا ايلخان | المعظم —

I Om denne Titel Khaân = Khakân, der ene tilkom Overherren i Dynastiet,
s. Quatremère, hist. des Mongols p. 10 not.
II, ¹⁾ S. Fraehn de Il-Chanorum numis p. 498 Nr. 36 i mém. de l'Ac. Imp. d.
sc. VI sér. sc. hist. t II 1834.
II, ²⁾ S. ibd. p. 485, 500 Nr. 52.

III. Dirhem. Arghun (Tebriz 684.)

A. Symb. || — — | محمد — | — — لا

Randen: ضرب تبريز | سنة اربع | و ثمانين | و ستمائة

R. mong. Indskrift i 4 Linier, forneden: ارغون

IV. Dirhem. Gaijath ed-Din Oldjaitu. (708 H.)

til H. بسم

for o. الله

A. Symb. || الله | لا — — | محمد — | — — على ولى الله ||

til V. الكريم

Randen for n. et Ornament. انلهم صلي على محمد و على

Navnene paa de 12 Imamer med Muhammed: Ali, Hasan, Hosein, Ali, Muhammed, Dja'far, Musa, Ali, Muhammed, Ali, Hasan, Muh.

R. ضرب في | أيام دولة المولى | السلطان الاعظم
 مالک مراقب | الامم اوجايتو سلطان غياث |
 اندنيا و اندين خداينده محمد |
 خلد الله | ملکه ||

Randen f. n. til V.: سنة ثمان و سبعمائة

— — til H.: udslettet.

Randen f. o. til V.: لله الامر — — بعد

— — til H.: mong. Indskrift.

III. S. Fraehn, ibd. p. 504; Castiglione, monete Cufiche del museo di Milano p. 354, 385, beskriver en Medaille fra Arghun med det christne Præg: •I Navnet Faderens etc. •

IV. S. Fraehn, Rec. num. Muh. Acad. imper. scient. Petropol. p. 640, b. 4 og de Il-Chanorum numis p. 513 Nr. 113.

V. Abu Said Behâdur Khan. (Bagdad * 27 H.)

- 1) Dinar. A. Symb. — — | محمد | الله | — — لا
 for o. أبو بكر til V. علي
 for n. عثمان til H. عمر
- R. السلطان الاعظم | أبو سعيد بهادر خان |
 خلد الله ملكه ||
- ضرب | في | سنة | سبع | i Randen: ضرب
 for n. بغداد و عشر بين

2) Staniolastryk fra Udstillingen ved Orient.-Kongressen
 St. Petersburg 1876.

- A. Linie 1 { الله
 لا انه آلا
 imellem: الله الجحف المبين
 Linie 2: محمد
 imellem: القرآن الوعد الامين
 Linie 3: رسول الله

Imellem den indre Firkant og Omskriften i Randen:

- 1) for o.: ابا بكر الصديق النقى
 2) til V.: و عمر الفاروق النقى
 3) for n.: و عثمان نبي النورين الزكى (?)
 4) til H.: و على المرتضى الوافي (?)

Som Omskrift mellem to Cirkellinier Thronverset

II. v. 256:

الله لا العظيم.

R. for o.: — ضرب في شهر الربيع —

Linie 1: ضرب في أيام دولة المولى السلطان الاعظم

imellem: ulæseligt.

Linie 2: مالك رقب الامم ابي سعيد خان خلد الله (?) ملكه

for n.: | (?) [سنة] تسع عشر .. (?)

و سبعة

I Randen mellem 2 Cirkellinier. S. III. v. 16—17:

شهد الاسلام.

V, ²) Efter Abi Said findes muligens «Behâdur» foroven i de næsten udslettede Træk.

Legendens Oversættelse:

A. Der er ingen Gud undtagen Gud, Muhammed er Guds Apostel.

Mellem Linierne: Gud er den aabenbare Sandhed.

Koranen er den sikke Forjættelse.

Mellem Firkanten og Omskriften: De 4 første Chalifers Navne.

R. Præget i Maaneden Rabi'

Præget i Regeringsdagene under Herren, den store Sultan, Hersker over Folkenes Nakker, Abu Said Khan, hans Regering vare længe!

Aar 7[19?]. —